

RF-in yanacaq-energetika kompleksi

RF-də sənaye təsərrüfatın əsas hissəsini təşkil edir. Sənaye məhasulunun 25%-i yanacaq-energetika kompleksinin payına düşür. Yanacaq – energetika kompleksi bildiyimiz kimi, yanacaq sənayesi və elektroenergetika sahələrindən ibarətdir.

1) Yanacaq sənayesi- burada neft, qaz, kömür, şist, torf ehtiyatlarının yayılması bu sahənin inkişafına şərait yaratmışdır.

-Neft sənayesi- XX əsrin 80-ci illərinin sonunda neft hasilatı artmış, 1988-ci ildə 570mln.ton təşkil etmişdir. XXI əsrin əvvəllərində hasilat azalaraq 300mln.ton olmuş, 2016-cı ildə isə hasilat 533mln.tona çatmışdır. XX əsrin I yarısında əsas neft hasilatı rayonu Şimali Qafqaz, XX əsrin II yarısında Volqa-Ural, XXI əsrin başlanğıcında isə Qərbi Sibir olmuşdur. Orta Sibirdə isə Samotlor yatağı (2mlrd.ton) xüsusilə fərqlənirdi. Hazırda RF-də neft hasilatının əsas hissəsi Qərbi Sibir regionunun, 4%-i Şimal iqtisadi rayonunun, 1%-i Şimali Qafqazın, 0,2%-i isə Şərqi Sibir və Uzaq Şərqi payına düşür.

RF-də neft hasilatının əsas hissəsi 17 şirkətin əlində cəmləşmişdir. Bunlardan bəzilərinə “Lukoil”, “Sibneft”, “Surqutneftqaz”, “Rosneft”, “INK” və s. aiddir.

Neft emalı sənayesi RF-də zəif inkişaf etmişdir. Burada əsas neft emalı məhsullarına mazut, dizel və benzin aiddir. Neft emalı müəssisələri, əsasən, **istehlak rayonlarında** (Uralda **Omsk, Yaroslavl, Ryazan** müəssisələri və Volqaboyunda **Samara, Saratov, Salavat, Volqaqrad, Ufa, Perm** və s. müəssisələri), **neft nəql olunan yolların üzərində** (**Omsk, Yaroslavl, Ryazan** və s.), **Neft nəql edən kəmərlərin qurtaracağında** (**Komsomolsk-Amur, Anqarski, Tuapse, Kirişi**) yaradılmışdır. Bunlardan əlavə, **Şimali Qafqaz** (**Krasnodar, Qrozni**) və **Şimal iqtisadi rayonunda** da (**Uxta**) neft emalı müəssisələri yerləşdirilmişdir.

RF-də neft sənayesinin əsas problemi neft ehtiyatlarından səmərəli istifadə olunmasıdır. Məsələn, Qərbi Sibir regionunda neftin 1/3-i, bəzən 1/4-i çıxarılır, bəzi hallarda buradakı yataqlar 10% qalıq ehtiyatla istismara bağlanır.

RF-də neft kəmərləri Qərbi Sibirdən qərbə və şərqə doğru çəkilmişdir. Qərbə gedən kəmərlər Mərkəzi və Cənubi Avropa ölkələrinin ərazisindən keçir. Şərqi gedən kəmərlər isə Krasnoyarsk və İrkutsk şəhərlərinə qədər gedib çıxır. Hazırda bu istiqamətdə Çinə gedən neft kəmərlərinin çəkilişi layihələri hazırlanır.

-Qaz sənayesi- RF-də bu sənaye sahəsi XX əsrin II yarısında formalaşmağa başlamış, 1991-ci ilədək burada qaz hasilatı artmaqda davam etmişdir. 2016-cı ildə RF-də qaz hasilatı **633,4 mlrd.m³** olmuşdur. Hasil oluna neft dünyanın 25 ölkəsinə ixrac olunur.

Təbii qaz hasilatının 90%-i **qərb ərazilərin** payına düşür. Burada əsas qaz yataqlarına **Maykop, Medvej, Voy-Voj, Orenburq, Urenqoy, Stavropol, Astraxan** və s. aiddir. Hasilatın 1%-i **Şərqi Sibirin və Uzaq Şərqi** (**Lena-Vilyuy, Lena-Anqarski, Kamçatka, Saxalin** və s.) payına düşür. Burada, Saxalin yarımadasında nəhəng qazsıxlaşdırıcı zavod inşa olunmuşdur ki, onun vasitəsilə